

ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ

Κυριακή Μαμώνη

ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΡΩΜΥΛΙΑΣ
(1861-1922)

Ίστορία και δράση

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1995

Άγιθ. 261

4. Σαντζάκι Καλλιπόλεως

α' Σωματεία Μαδύτου

Γενικά στη διοίκηση Καλλιπόλεως, περιφέρειας με έντονη έμπορική κίνηση, με έλληνικό πληθυσμό υπερδιπλάσιο του τουρκικού, αλλά και με μακρά παιδευτική και πνευματική παράδοση, αισθητή υπήρξε ή συμβολή των συλλόγων στην εκπαίδευση. Στη Μάδυτο ή φιλόπτωχη αδελφότητα «Άγιος Παντελεήμων», με τις πλούσιες χορηγίες των μελών της, συνέτρεξε αναξιοπαθούντες και απέστειλε νέους για να σπουδάσουν στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη²²⁰. Το 1869 λειτουργούσε στην ίδια

220. Οικονόμος Κωνστ. Γ. Λουΐζος, «Ιστορία Καλλιπόλεως Άνατολικής Θράκης», *Θρακικά* 25 (1956), σ. 18.

ΣΗΜ ΑΠΑΝ: Μάδυτος / τ. Eceabat, κομόπολη και λιμάνι στα Δαρδανέλλια. Υπαγόταν στο οθωμανικό Σαντζάκι της Καλλιπόλεως / τ. Gelibolu.

πόλη εκπαιδευτική αδελφότητα που είχε σκοπό τη διατήρηση και προαγωγή των τοπικών σχολείων²²¹.

Το μεγαλύτερο όμως και σπουδαιότερο σωματείο της Μαδύτου, με μακρά επιβίωση, μετά την καταστροφή, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, υπήρξε αναμφίβολα «Ο Έλλήσποντος». Η πρώτη του σύσταση ανάγεται στο έτος 1875, όποτε έλαβε τον ακριβή τίτλο «Φιλολογικός Σύλλογος ό Έλλήσποντος». Πρωτεργάτες της συστάσεώς του ήταν τότε νεαροί μαθητές, μεταξύ δέ αυτών ό Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ό μετέπειτα (τό 1923) πολυγραφότατος αρχιεπίσκοπος Αθηνών, από τους εκλεκτότερους νεότερους αρχιερείς, και οί: Στέφανος Ναρλής, Δεμέστιχος Τζελέπης, Κωνσταντίνος Παρίτσης. Όταν ήλθαν στην Αθήνα οί νέοι αυτοί για ανώτερες σπουδές, αποφάσισαν να διευρύνουν τη δράση του συλλόγου τους: έτσι ό παλαιότερος φιλολογικός σύλλογος μετονομάσθηκε «Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Ό Έλλήσποντος» (1880).

Πολυποίκιλη υπήρξε ή δράση του σωματείου αυτού σε έργα κυρίως φιλεκπαιδευτικά²²². Στην πραγμάτωση των σκοπών του τό 1882 συμπαραστάθηκε ή νεοσύστατη, τότε, «Τρωϊκή Αδελφότης»²²³.

Από τους έγκατεστημένους, μετά την καταστροφή, Μαδυτίους στην Αθήνα τό 1921, ιδρύθηκε νέος σύλλογος με την έπωνυμία «Ό Έλλήσποντος», που ζει και δρα ως σήμερα και από τό 1950 εκδίδει τό όμώνυμο μηνιαίο φύλλο, με ιδρυτή τον Μιχ. Χρ. Κατζάκη²²⁴.

Από τά λοιπά σωματεία της Μαδύτου αναφέρονται: 1. Τό «Αδελφάτον των Παντοπωλών», που ίδρυσαν οί έμποροι Νικόλαος Χριστοφορίδης, Λογοθέτης Λογοθέτου, Ιωάννης Λυκίδης κ.ά. Τό αδελφάτο φρόντισε ιδιαίτερα για τη μαθητιώσα νεολαία, στην όποία προσέφερε βιβλία δωρεάν, καθώς και λοιπά χρειώδη. Στην ετήσια έορτή του του Αγίου Σπυριδωνος και στον φερώνυμο ναό της παλαιάς Μαδύτου, με τη συμμετοχή δασκάλων και μαθητών, καθώς και εκπροσώπων του κλήρου, έτελείτο «μεγαλοπρεπής λειτουργία»: τά εισπραττόμενα έσοδα διέθετε τό αδελφάτο για την ενίσχυση των σχολείων²²⁵. 2. Η αδελφότητα «Άγιος

221. Έφ. Ανατολικός Άστήρ Η', άρ. 658, 22 Μαρτίου/3 Άπριλ. 1869, σ. 4.

222. Άπόστολος Ε. Σιταράς, *Η Μαδύτος, πόλις της Θρακικής Χερσονήσου επί του Έλλήσποντου...*, Έπιμελεία Μιχαήλ Χρ. Κατζάκη, Άθήναι 1971, Πατριωτικά Έκδόσεις Άγαθοεργού Σωματείου των Μαδυτίων «Ό Έλλήσποντος», σσ. 168-170. Πρβλ. και Άδελαιδα Ίσμουρλιάδου, *Ό Σύλλογος Μαδυτίων Θεσσαλονίκης (1927-1985)*, Θεσσαλονίκη 1993, σ. 19.

223. ΕΦΣΚ ΓΣΤ' 1881-82 (1884), σ. 367.

224. Άπόστολος Ε. Σιταράς, *Η Μαδύτος, ό.π.*, σσ. 170-171.

225. Άπόστολος Ε. Σιταράς, *Η Μαδύτος, ό.π.*, σσ. 171-172 και έφ. Ό Έλλήσποντος, άρ. 301, Αύγ. 1975, σ. 1.

Τρύφων» (1898), με σκοπό «τὴν προστασίαν καὶ διαπαιδαγώγησιν τοῦ γεωργικοῦ κόσμου», ὄφειλε τὴ σύστασίν της στὸν γεωπόνου Γεώργιο Τζελέπη²²⁶. 3. Στὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῶν γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων εἶχε ταχθεῖ τὸ ἀδελφάτο «Ἅγιος Μόδεστος».

Ὁ «Ἅγιος Τρύφων» καὶ ὁ «Ἅγιος Μόδεστος» ἦταν οἱ προστάτες «τῶν γεωργῶν, ἀμπελουργῶν, κτηνοτρόφων καὶ κηπουρῶν» τῆς Μαδύτου²²⁷.

Τὸ 1905 ἀναφέρεται ἡ «Μαδυτινὴ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης» γιὰ τὴν ἐκδοτικὴ της δράση²²⁸. Μὲ τὴν εἰσήγησιν τοῦ ἐκδότη τοῦ ἡμερολογίου «Ἑλλήσποντος» Πέτρου Κ. Τρικώλη, τὸ προεδρεῖο τῆς ἀδελφότητος ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσὴ ἡμερολογιακοῦ πονήματος μὲ τὸν τίτλο «Ποικιλία τίτλων»· ἡ ἐκτύπωση πραγματοποιήθηκε καὶ ἡ ἐκδοσὴ κυκλοφορήθηκε²²⁹. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, πρὶν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ, λειτούργησε στὴ Μάδυτο ἡ «Ὁμόνοια», κατ' ἐξοχὴν φιλανθρωπικὸ σωματεῖο, τὰ κεφάλαια τοῦ ὁποῖου (70 χρυσῆς λίρες) κατατέθηκαν στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος²³⁰.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συλλογικὴ δραστηριότητα τῶν Μαδυτίων στὴ γενέτειρά τους, ἐπισημαίνεται σωματειακὴ ἐκπροσώπησίν τους, κατὰ τὰ ἔτη 1918-1922, στὴ συνοικία Βλάχα τῆς Κωνσταντινουπόλεως²³¹.

.....
β' Σωματειακὴ δράση Γανοχωριτῶν-Ἀδελφότητα «Μέριμνα» Κεσσάνης

Ὅπως οἱ Μαδυτίοι, ἐκπροσώπησιν στὴν Κωνσταντινούπολη, παράλληλα μὲ τὴν ἐνδογενὴ σωματειακὴ τους δράση, εἶχαν καὶ οἱ Γανοχωριῖτες. Γιὰ τὴ διπλὴ αὐτὴ δράση, φιλανθρωπικὴ ἢ πολιτιστικὴ, καταγράφονται ἀρκετῆς μαρτυρίες.

Στὸ Μυριόφυτο μαρτυρεῖται ἡ ὑπαρξὴ τοῦ «Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τῶν Δεσποινῶν», ποὺ εἶχε σκοπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου

226. Ἀπόστολος Ε. Σιταρᾶς, *Ἡ Μάδυτος*, δ.π., σ. 172 καὶ ἐφ. Ὁ Ἑλλήσποντος, ἀρ. 301, Αὐγ. 1975, σ. 1.

227. Ἀπόστολος Ε. Σιταρᾶς, *Ἡ Μάδυτος*, δ.π., σ. 172 καὶ ἐφ. Ὁ Ἑλλήσποντος, ἀρ. 301, Αὐγ. 1975, σ. 1.

228. Ἐφ. *Κωνσταντινούπολις*, ἀρ. 160, 25 Ἰουλ. 1905, σ. 3.

229. Ἐφ. *Κωνσταντινούπολις*, ἀρ. 67, 23 Μαρτίου 1906, σ. 3.

230. Ἀπόστολος Ε. Σιταρᾶς, *Ἡ Μάδυτος*, δ.π., σ. 172 καὶ ἐφ. Ὁ Ἑλλήσποντος, ἀρ. 301, Αὐγ. 1975, σ. 1.

231. Ἐφ. Ὁ Ἑλλήσποντος, ἀρ. 301, Αὐγ. 1975, σσ. 1, 3.

.....

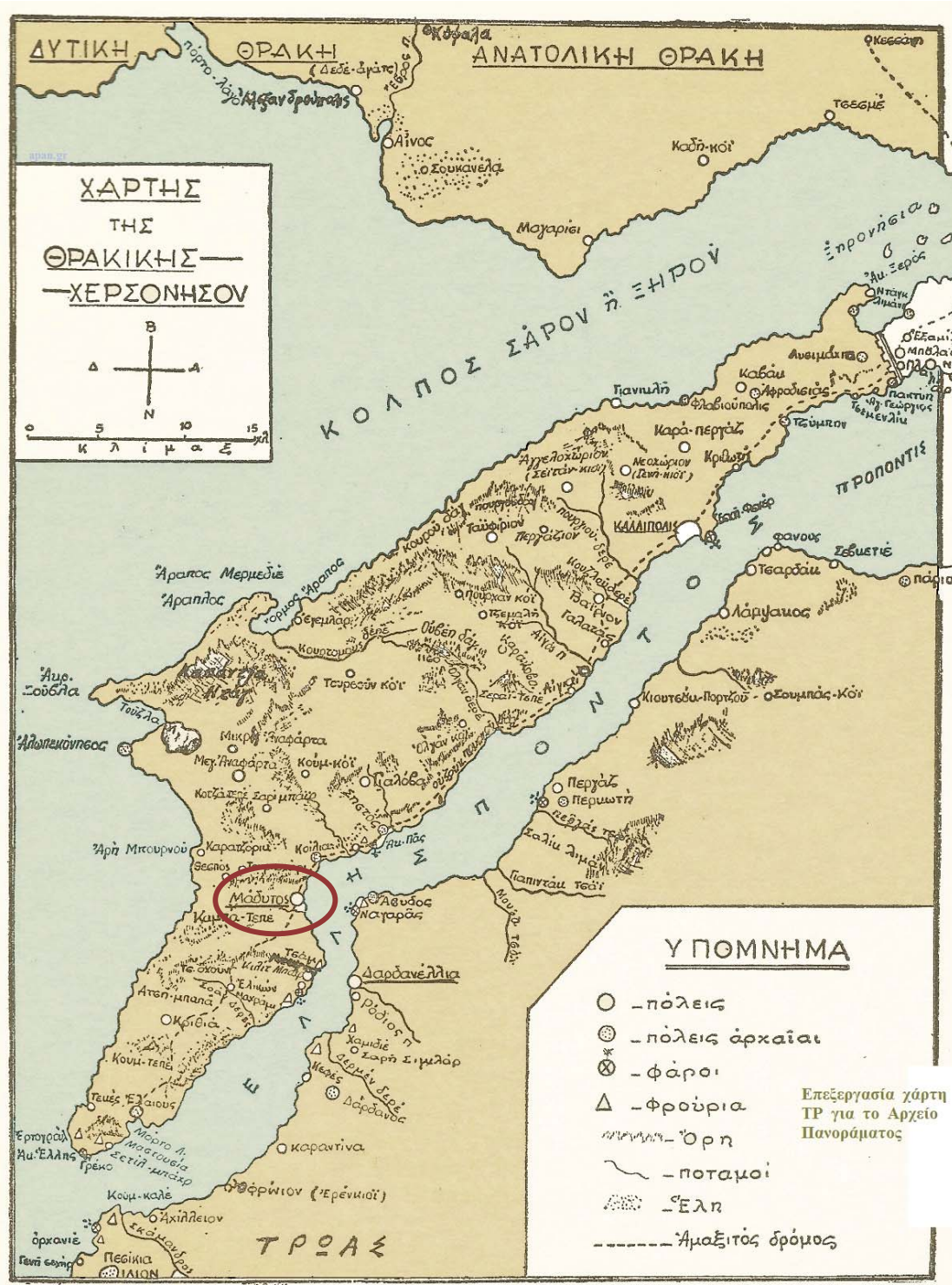

Το λάβαρο του «ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ» γράφει:

Σύλλογος των Μαδυτίων Ο Ελλήσποντος

Αθήναι 1922 Κωνσταντινούπολις Νέα Υόρκη 1915 – 1921

(φωτ από το βιβλίο Σιταράς, *Μάδυτος* (1975) σ. 66

ΑΠΑΝ (Αρχείο Πανοράματος) aran.gr